

ŠTIPENDIJSKE USTANOVE NA KRANJSKEM MED ZAČETKOM 19. STOLETJA IN LETOM 1918

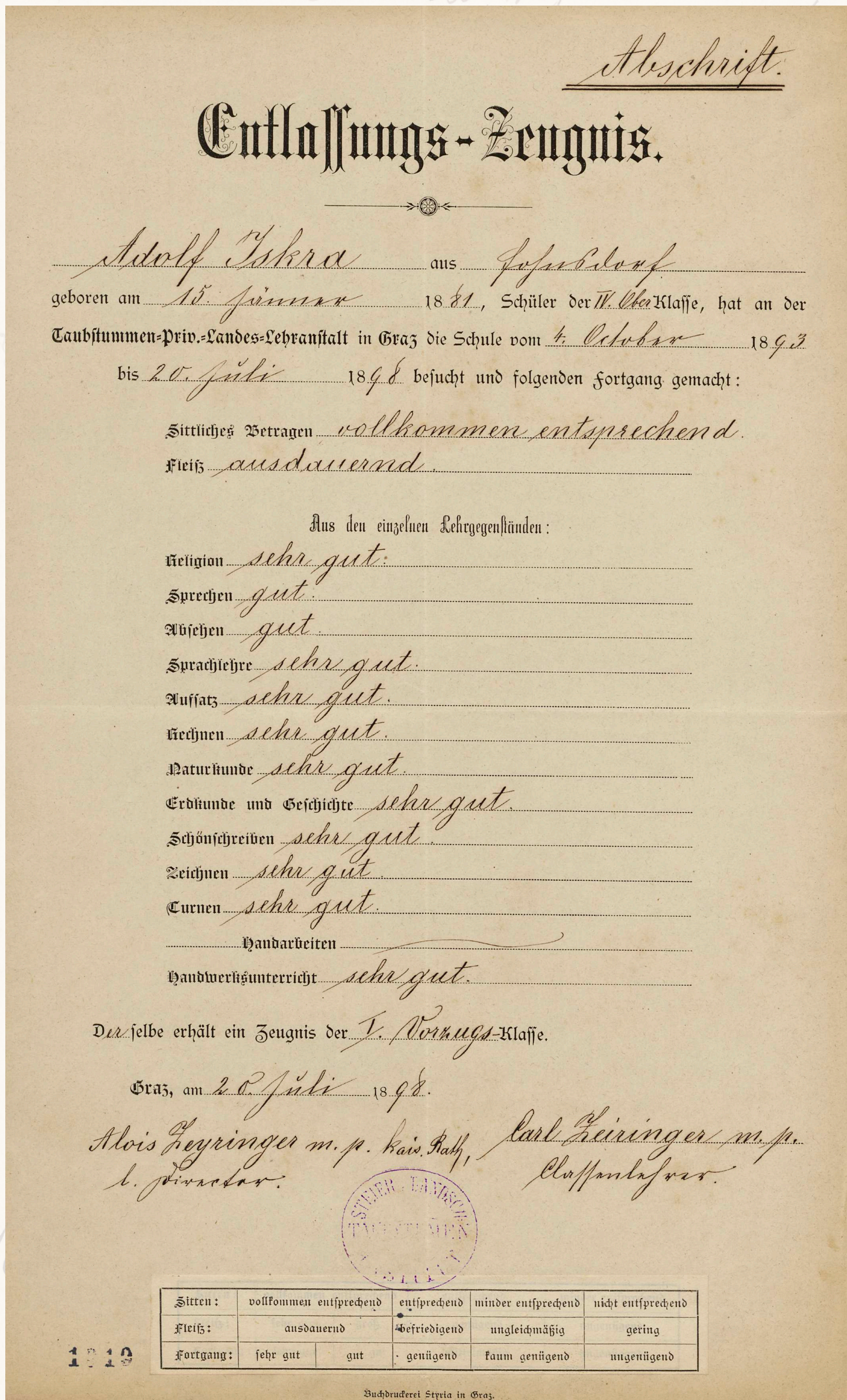
Ustanove, namenjene izobraževanju gluhtonemih in slepih otrok

Tovrstne ustanove se v evidencah vodijo kot poseben del dobrodelnih ustanov, ločen od ostalih štipendijskih ustanov. Nastajati so začele v 20. letih 19. stoletja. Prvotni namen ustanoviteljev je bila ustanovitev inštitutov za šolanje in usposabljanje gluho-nemih oziroma slepih otrok v Ljubljani, po vzoru ustanov, ki so v tem času nastaja-le v drugih, večjih deželnih glavnih mestih. Ker pa do tega še kar nekaj časa ni priš-lo, Kranjski ustanovni zavod za gluhoneme je začel delovati leta 1900, Zavod za slepo mladino pa šele leta 1919, so iz obresti kapitala teh ustanov izplačevali štipendije za izobraževanje otrok, tako fantov kot deklet, na ustanovah v Linzu, Gradcu, Celov-cu, Gorici in deklet od leta 1886 tudi pri Šolskih sestrah de Notre Dame v Šmihelu pri Novem mestu. Zadnji dve ustanovi sta do leta 1919 edini omogočali pouk gluhonemih otrok v slovenskem jeziku.

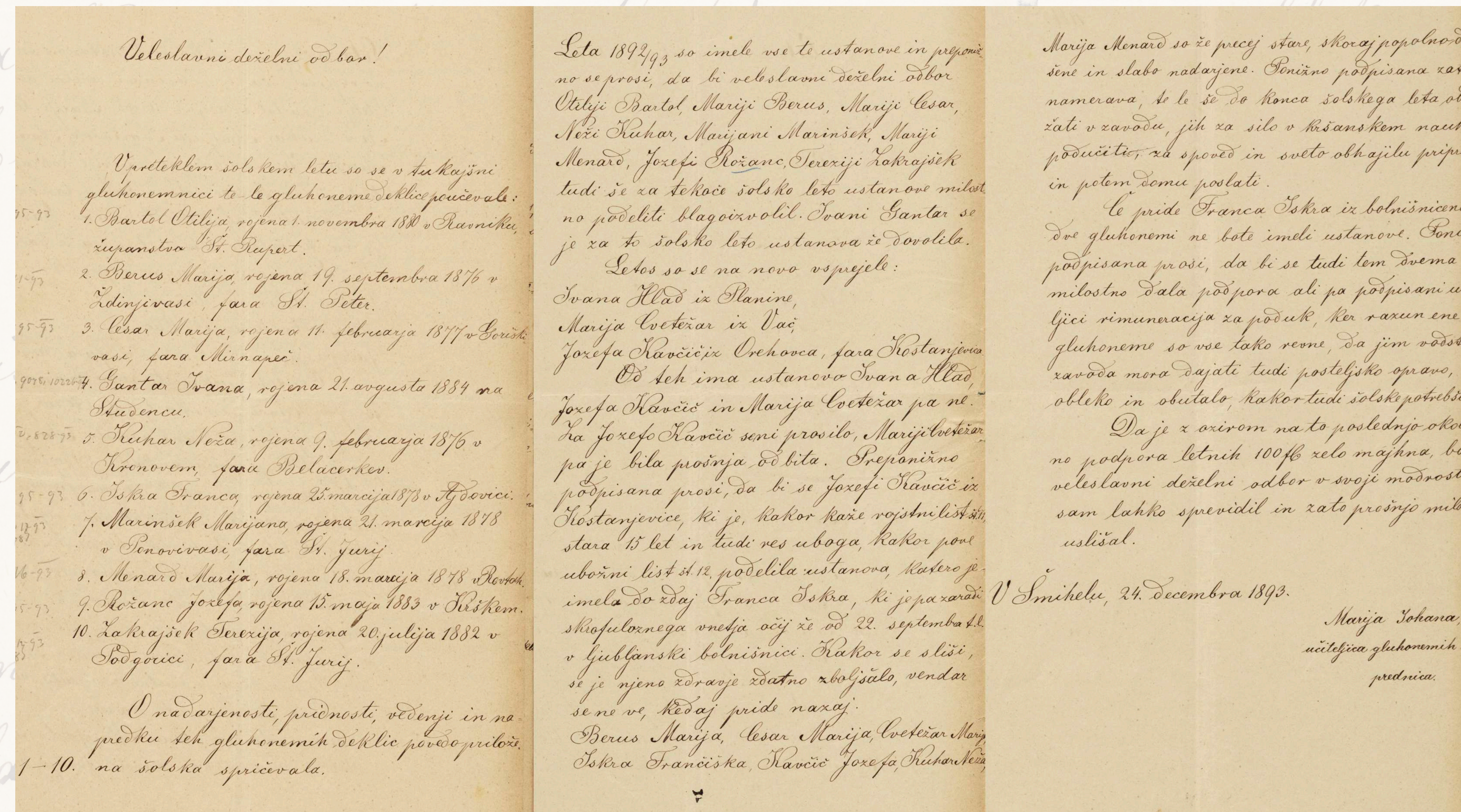
Kot prva je bila za šolanje gluhtonemih otrok ustanovljena Holdheimova ustanova. Začetni kapital je prispeval duhovnik Franz Schmid z Dunaja, dopolnil pa se je s prostovoljnimi prispevki iz cele Kranjske in Koroške. S pomočjo te štipendije so bili leta

1829 prvi štirje štipendisti, trije fantje in eno dekle, poslani na Inštitut za gluhoneme v Linz. Tam so se v tem času otroci šolali pet let, učni program je obsegal branje, pisanje, računanje, govor in versko vzgojo. Po zaključenem šolanju so se bodisi vrnili domov bodisi odšli v uk k obrtnikom. Največ sredstev so v ta namen podarili ljubljanski knezoškof Anton Alojzij Wolf (1824–1859), ribniški dekan Ignazcij Holzapfel (1799–1861) in Frančiška grofica Stubenberg.

Za šolanje revnih slepih otrok je bil leta 1831 ustanovljen Ilirski ustanovni sklad za slepe, njegov kapital pa je zadostoval le za eno štipendijo na Inštitutu za slepe v Linzu. Največja tovrstna ustanova je bil Flödnikov sklad za slepe, ki je bil iz zapuščine Karla Flödnika ustanovljen leta 1860. Namenjen je bil izobraževanju otrok s Kranjske, tako fantov kot deklet, med sedmim in dvanajstim letom in je zadostoval za kar 12 štipendij. Večina slepih otrok se je šolala v Linzu, Gradcu in Celovcu, nekateri tudi v Pragi, Zagrebu in na Dunaju. Poleg osnovne izobrazbe so se usposobili za obrtna dela, iz sklada pa so včasih financirali tudi nakup prilagojenega orodja.

Zaključno spričevalo Adolfa Iskre iz Srednje vasi pri Bohinju po končanem petletnem šolanju na Inštitutu za gluhoneme v Gradcu iz leta 1898. Iskra se je šolal s pomočjo sredstev iz ustanov grofice Frančiške Stubenberg in ribniškega dekana Ignacija Holzapfla. Njegov oče ni zmogel niti sredstev, da bi ga vzel k sebi čez počitnice, zato so ga na svoje stroške obdržali v Gradcu. Direktor inštituta Aloys Zeyringer je v spremnem dopisu posebej pohvalil njegove sposobnosti, prizadevnost in vedenje. Po odpustu iz šole naj bi šel namreč v uk k mizarju v Brucku na Muri, za kar je kazal posebno nadarjenost. Ponudil je, da uredijo šolnino iz tamkajšnjega dobrodelnega sklada in se v zaključku zahvalil kranjski deželni vladi za vso fantu izkazano dobrotljivo podporo. (SI AS 33, konvolut 312, šk. 127)

Poročilo Marije Johanne, prednice Šolskih sester de Notre Dame v Šmihelu pri Novem mestu in učiteljice gluhtonemih otrok iz leta 1893. Poročilo o delovanju šole za gluhtonema dekleta kaže, da se je šolskem letu 1892/1893 šolalo 10 deklet, vse pa so se šolale s podporo ustanov. Iz poročila je razbrati tudi, da so dekleta prihajala iz zelo skromnih razmer, saj so vse razen ene potrebovale tudi pomoč za nakup obleke, obutve in posteljnine. (SI AS 38, 38/III, šk. 298)

Prošnja Mateja Kotarja iz Vodice, da se njegovemu sinu Jakobu dodeli mesto ene od ustanov za šolanje slepih, da bi se mogel šolati na Inštitutu za slepe v Linzu. Izpolnjeval je pogoje za dodelitev štipendije – starost, ubožnost staršev, siceršnje zdravje in sposobnost šolanja, bil pa je tudi cepljen proti kozam, kar je bil običajen pogoj za pridobitev štipendije. V letu 1894, ko je bila prošnja oddana, je bilo število kandidatov manjše od razpisanih štipendijskih mest, tako da so podporo dobili vsi prosilci. (SI AS 33, konvolut 27/VII, šk. 13)

